

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Viite: HE 122/2021 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI ULKOMAALAISLAIN JA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ MAAHANMUUTTOHALLINNOSSA ANNETUN LAIN 3 JA 5 §:N MUUTTAMISESTA

Keskuskauppakamari kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto otsikkoasiassa. Lausuntonaan Keskuskauppakamari esittää kunnioittavasti seuraavan.

Lausunnon pääkohdat

- Keskuskauppakamari muistuttaa, että Suomea vaivaa vakava osaajapula, joka haittaa jo nyt yritysten toimintaa ja jatkuessaan tulee myös olemaan uhka talouden kasvun jatkumiselle.
- Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa. Osaajien maahanmuuton edistäminen on yksi tärkeimmistä keinoista.
- Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että hallituksen esityksessä valittu tapa kansallisen viisumin toteuttamiseen ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa.
- Keskuskauppakamari esittää, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella.
- Keskuskauppakamari esittää, että kansallinen viisumi ulotetaan koskemaan erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien lisäksi myös opiskelijoita sekä muita työn perusteella oleskelulupaa hakevia.
- Keskuskauppakamarin esittää kansallisen viisumin keston laajentamista vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

Yksityiskohtainen lausunto

Valtava pula osaavasta työvoimasta

Keskuskauppamari pitää osaajapulaa suurimpana uhkana talouden kasvun jatkumiselle. Lähes 75 prosenttia yrityksistä kokee kauppakamareiden jäsenkyselyn mukaan pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Jopa 68 prosenttia yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yritysten kasvua ja liiketoimintaa. Pula osaajista tulee vain kasvamaan tulevaisuudessa, sillä yrityksistä 64,5 prosenttia ilmoitti, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi seuraavan kuuden kuukauden aikana ja 76,3 prosenttia ilmoitti tarpeen kasvavan myös 2–3 vuoden aikajänteellä. Keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan vähäisistä hakijamääristä, hakijoiden vähäisestä työkokemuksesta tai soveltumattomasta koulutuksesta sekä kannustinloukuista ja työvoiman liikkuvuuteen liittyvistä haasteista. Noin puolet kyselyyn vastanneista piti työhön perustuvan maahanmuuton lisäämistä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Kysely tehtiin elokuun lopulla ja siihen vastasi noin 1300 yritystä useilta eri toimialoilta ympäri Suomea.

Keskuskauppamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa.

Kansallinen viisumi osana osaajien maahanmuuton edistämistä

Keskuskauppamarin näkemyksen mukaan yksi keskeisistä ratkaisuista osaajapulaan on helpottaa osaajien maahanmuuttoa Suomeen. Suomi tarvitsee osaavaa työvoimaa sekä lisää työikäistä väestöä korjaamaan epäedullista väestökehitystä. Näihin molempiin haasteisiin voidaan vastata osaajien maahanmuutolla. Valitettavasti työhön ja opiskeluun perustuva maahanmuutto ei ole ollut toivotulla kasvu-uralla. Yksi keskeinen syy tälle on se, että oleskelulupaprosessit eivät ole sujuvia ja maahantulo kokonaisuudessaan kestää liian kauan.

Keskuskauppamari muistuttaa, että osaajien maahanmuuttoon liittyen ei pidä tuijottaa pelkästään Maahanmuuttoviraston tilastoja oleskelulupien käsittelyn kestosta. Tällöin jätetään huomioimatta muun muassa pullonkaulat tunnistautumiseen ja oleskelulupaprosessin käynnistämiseen liittyen sekä oleskelulupaprosessin aikana tehtävät mahdolliset täydennykset hakemukseen. Yritysten näkökulmasta keskeistä on tarkastella maahantulon kokonaiskestoa eli aikaa, joka kestää rekrytointipäätöksestä työn aloittamiseen Suomessa. Keskuskauppamari painottaa, että nimenomaan maahantulon kokonaiskestoa pitää lyhentää.

Keskuskauppamari yhtyy valtaosaan hallitusohjelman tavoitteista edistää osaajien maahanmuuttoa. Lopputuloksen kannalta keskeistä on se, mitkä keinot valitaan tavoitteisiin pääsemiseksi. Oikeilla keinoilla voidaan saada aikaan merkittävä osaajien maahanmuuttoa edistävä vaikutus. Vaikuttavia keinoja tarvitaan, jos aiotaan saavuttaa hallituksen tavoitteet työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamisesta.

Keskuskauppamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino vaan tarvitaan laajasti

erilaisia toimia. Keskuskauppakamari painottaa, että samalla on tärkeää muun muassa sujuvoittaa oleskelulupaprosesseja, mahdollistaa sähköinen tunnistautuminen, luoda luotettujen työnantajien nopeutettu oleskelulupaprosessi, sallia työnantajille ja oppilaitoksille valtakirjalla oikeus käynnistää oleskelulupaprosessi, huolehtia oleskelulupaprosessin riittävästi resursoinnista sekä poistaa työhön perustuvaan maahanmuuttoon liittyvä saatavuusharkinta. Pidämme myös tärkeänä sitä, että ulkomaalaislain kokonaisuudistus tehdään mahdollisimman nopeasti.

Keskeiset ongelmat esityksessä kansalliseksi viisumiksi

Keskuskauppakamari kannattaa kansallisen viisumin käyttöönottoa mahdollisimman pikaisessa aikataulussa. Samalla kuitenkin huomautamme, että hallituksen esityksessä valittu tapa kansallisen viisumin toteuttamiseen ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa. Hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu esiin muita toteuttamisvaihtoehtoja kansalliselle viisumille, jotka olisivat vaikutuksiltaan nyt valittua toteuttamisvaihtoehtoa huomattavasti merkittävämpiä.

Kansallisen viisumin toteuttaminen nyt esitetyssä muodossa ei tule merkittävästi nopeuttamaan maahantuloa. Uudistuksen vaikutukset jäävät nyt valitulla mallilla toteutettuna vähäisiksi ja maahantulo nopeutuu hallituksen esityksessä esitettyjen arvioidenkin mukaan vain 7-14 vuorokautta. Hallituksen esityksessä esitetään, että kansallinen viisumi myönnetään yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa. Toisin sanoen maahantuloa nopeuttava vaikutus syntyy ainoastaan siitä, että oleskeluluvan hakijan ei tarvitse jäädä lähtömaahan odottamaan oleskelulupakortin saapumista vaan hän saa sen saavuttuaan Suomeen.

Keskuskauppakamari tunnistaa sen, että 7-14 vuorokauden nopeutus maahantuloon on toivottu ja merkittävä silloin, jos oleskelulupaprosessin kesto lasketaan viikoissa, ei kuukausissa. Esitetyllä mallilla toteutettu kansallinen viisumi ja sen tuoma 7-14 vuorokauden nopeutus maahantuloon ei muodostu millään tavalla merkittäväksi, mikäli oleskelulupien käsittely kestää kuukausia, mikä on todellisuutta esimerkiksi opiskelijoiden ja työntekijöiden oleskelulupien (pl. erityisasiantuntijat) osalta.

Keskuskauppakamari muistuttaa, että liian tiukka raja kansalliseen viisumiin heikentää siitä saatavia hyötyjä. Hallituksen esityksessä kansallinen viisumi otetaan käyttöön vain erityisasiantuntijoille ja kasvuyrittäjille sekä heidän perheenjäsenilleen. Kansallisen viisumin ulkopuolelle jäävät muut työn perässä Suomeen muuttavat sekä opiskelijat. Esimerkiksi opiskelijoiden osalta on ollut suuria haasteita saada oleskeluluvat käsiteltyä siten, että opiskelijat pystyisivät aloittamaan opintonsa Suomessa ajoissa. Opintojen aloittamisen viivästyminen on johtanut korkeakoulujen kannalta toiminnallisesti ja taloudellisesti haastaviin tilanteisiin, kuten esimerkiksi lukukausimaksujen satojen tuhansien eurojen palautuksiin.

Hallituksen esityksessä kansallisen viisumin kestoksi on esitetty vain 100 vuorokautta. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tämä voi olla riittävä aika, mikäli kansallinen viisumi toteutetaan hallituksen esityksen mukaisella tavalla ja vain rajattuun kohderyhmään. On hyvä huomioida se, että useissa Euroopan maissa kansallisen viisumin kesto on puoli vuotta tai jopa vuosi. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan viisumin kestossa tulisi noudattaa

yleisempää eurooppalaista linjaa. Tämä myös mahdollistaa kansallisen viisumin toteuttamismallin muuttamisen ja soveltamisen laajempaan kohderyhmään.

Tietojärjestelmäkustannukset muodostuvat merkittäviksi kertaluonteisiksi kustannuksiksi kansallisen viisumin käyttöönotossa. Hallituksen esityksen mukaan tietojärjestelmiin liittyvät muutostyöt nousevat lähes neljään miljoonaan euroon. KeskuskauppaKamari pitää summaa suurena suhteessa muutoksesta saavutettuun hyötyyn ja huomauttaa, että samoilla tietojärjestelmien muutostyöillä olisi saavutettavissa huomattavasti suurempi osaajien maahanmuuttoa nopeuttava vaikutus.

KeskuskauppaKamarin esitys kansallisen viisumin toteuttamiseksi

KeskuskauppaKamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi tulisi toteuttaa siten, että sillä olisi aidosti merkittävä maahantuloa nopeuttava vaikutus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella. Tämä mahdollistaisi maahantulon oleskelulupaprosessin ollessa vielä kesken ja nopeuttaisi maahantuloa merkittävästi verrattuna vallitsevaan tilaan tai hallituksen esityksen mukaiseen malliin.

KeskuskauppaKamari esittää hallituksen esitystä kansallisesta viisumista muutettavaksi siten, että se ulotetaan koskemaan erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien lisäksi myös opiskelijoita sekä muita työn perusteella oleskelulupaa hakevia. Mitä laajempi kohdejoukko kansalliselle viisumille luodaan, sitä merkittävämpi osaajien maahanmuuttoa edistävä ja nopeuttava vaikutus saadaan aikaiseksi.

Hallituksen esityksessä linjattua kansallisen viisumin 100 vuorokauden kestoja tulisi KeskuskauppaKamarin näkemyksen mukaan laajentaa vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen. Mikäli kansallista viisumia muutettaisiin siten, että sen nojalla voi tulla maahan oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä, pitää viisumin kesto määrittää riittävän pitkäksi, jotta oleskelulupahakemus ehditään varmasti käsitellä viisumin voimassaoloaikana.

Kansainväliset esimerkit kansallisesta viisumista

KeskuskauppaKamarin näkemyksen mukaan kansallisen viisumin toteuttaminen edellä esitetyllä laajemmalla tavalla on myös kansainvälisten esimerkkien valossa mahdollista ja järkevää. Esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

Virossa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan vuodeksi muun muassa työskentelemään tai opiskelemaan. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Saksassa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi muun muassa aloittamaan työt. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Alankomaissa voi saada kansallista viisumia vastaavan väliaikaisen oleskeluluvan, jonka saaminen vaatii yksilöidyn perusteen, kuten työ, opiskelu tai perhe. Varsinaisen oleskeluluvan voi hakea vasta tämän jälkeen.

Kansainvälisten esimerkkien valossa ei ole syytä, miksi Suomen pitäisi toteuttaa kansallinen viisumi tavalla, jolla kansallisesta viisumista ei saada kaikkia mahdollisia hyötyjä irti. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan tämä on vahvasti ristiriidassa sen kanssa, että samalla yritetään löytää vaikuttavia keinoja osaajapulaan vastaamiseksi ja tavoitellaan työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija
osaaminen, työelämä ja maahanmuutto

puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi